

БАНКІВСЬКЕ ЕКО-КРЕДИТУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ФІНАНСУВАННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

БАТАЖОК Світлана¹, АВРАМЧУК Лідія²

¹ Білоцерківський національний аграрний університет (БНАУ)

<https://orcid.org/0000-0002-8951-5785>

e-mail: batazhok@ukr.net

² Національний університет біоресурсів і природокористування України (НУБіПУ)

<https://orcid.org/0000-0002-7496-0392>

e-mail: lidiyavr@gmail.com

У статті досліджено сутність банківського еко-кредитування як одного з ключових інструментів фінансування сталого розвитку в умовах глобальної екологічної трансформації. Розглянуто основні форми та механізми реалізації еко-кредитування, охарактеризовано міжнародний досвід та українську практику його впровадження. Визначено бар'єри на шляху розвитку еко-кредитування в Україні та окреслено перспективи його активізації в умовах переходу до "зеленої" економіки. Еко-кредитування розглядається як форма цільового кредитування, спрямована на підтримку проєктів, що сприяють зменшенню негативного впливу на довкілля, підвищенню енергоефективності, впровадженню відновлюваних джерел енергії та екологічно безпечних технологій. Розкрито механізми реалізації еко-кредитування в банківському секторі, включаючи специфіку оцінки екологічних ризиків, надання пільгових умов кредитування та взаємодію банків з державними структурами й міжнародними фінансовими інституціями. Проаналізовано міжнародний досвід впровадження зеленого фінансування, зокрема практики ЄС, США та Китаю, які можуть бути адаптовані в українських реаліях. Визначено ключові бар'єри розвитку еко-кредитування в Україні: недостатня регуляторна база, обмеженість фінансових ресурсів банків, низький рівень обізнаності позичальників та відсутність комплексної державної стратегії. Окреслено перспективи активізації зеленого кредитування шляхом впровадження стимулюючих механізмів, зокрема податкових пільг, гарантій за кредитами та субсидій. Наголошено на важливості консолідованих дій з боку банківського сектору, держави та міжнародних партнерів для формування ефективної та сталої системи зеленого фінансування. Обґрунтовано необхідність комплексного підходу до формування ефективної системи зеленого фінансування за участі банків, держави та міжнародних партнерів.

Ключові слова: сталий розвиток, еко-кредитування, зелений бізнес, ESG-фінансування, банківська система, енергозбереження, екологічна трансформація.

<https://doi.org/10.31891/mdes/2025-15-44>

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Загострення глобальних екологічних проблем – таких як зміна клімату, деградація екосистеми і виснаження природних ресурсів – дедалі більше актуалізує необхідність переходу до моделі сталого розвитку. Важлива роль у вирішенні основних екологічних проблем сьогодення належить Міністерству захисту довкілля та природних ресурсів України [1]. В цьому процесі важливе значення відіграє фінансовий сектор, зокрема банківські установи, які стають ключовим інструментом мобілізації капіталу для підтримки еколого орієнтованих ініціатив.

Банківське еко-кредитування є важливим інструментом у формуванні зеленої фінансової архітектури. Воно сприяє зниженню шкідливого впливу економічної діяльності на довкілля, підвищує енергоефективність та заохочує впровадження інноваційних екологічних технологій. Розвиток цього напрямку є необхідною умовою для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), визначених в документах ООН, а також для реалізації національних стратегій у сфері екологічної безпеки.

Сталий розвиток сьогодні є однією з ключових цілей світової спільноти. Його досягнення передбачає гармонійне поєднання економічного зростання, соціального добробуту та екологічної безпеки. В цьому контексті банківський сектор відіграє важливу роль фінансового посередника, здатного спрямовувати інвестиції у проєкти, що відповідають принципам сталого розвитку. Одним з ефективних інструментів такого впливу є еко-кредитування – надання банками кредитних ресурсів для реалізації ініціатив, які знижують негативний вплив на довкілля, сприяють підвищенню енергоефективності та розвитку відновлюваної енергетики. Цей механізм є важливою складовою системи фінансування сталого розвитку як в Україні, так і у всьому світі.

Фінансування сталого розвитку (ФСР) – ключовий інструмент для досягнення Цілей сталого розвитку (ЦСР), визначених ООН до 2030 року. Суттєве значення в даному процесі має банківське еко-кредитування, яке сприяє економічному зростанню шляхом інтеграції екологічних, соціальних та управлінських (ESG) критеріїв у фінансові послуги.

АНАЛІЗ ДОСЛІДЖЕНЬ ТА ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика банківського еко-кредитування набуває все більшої актуальності в умовах глобальних викликів, пов'язаних зі зміною клімату та необхідністю досягнення Цілей сталого розвитку. Впродовж останніх років значну увагу науковців і практиків зосереджено на ролі фінансових інституцій, зокрема банків [2;3;4], у забезпеченні «зеленої» трансформації економіки.

Вагомий внесок в дослідження теоретичних засад сталого фінансування зробили вітчизняні вчені. В своїх працях вони представляють «зелене» банківництво ключовим чинником формування екологічно відповідального фінансового середовища та підкреслюють важливість інтеграції ESG-факторів (екологічних, соціальних та управлінських) в процес прийняття кредитних рішень.

Вітчизняні науковці, зокрема М. Житар [5;6], О. Іваненко[7], Т. Марченко [8] аналізують сучасний стан банківського кредитування в Україні, акцентуючи увагу на недостатньому рівні впровадження екологічних стандартів в кредитну політику банків. В своїх працях вони наголошують на важливості державної підтримки, запровадженні фінансових стимулів та вдосконаленні регуляторного середовища для активізації «зеленого» кредитування. Практичні рекомендації щодо розвитку еко-кредитування та «зеленого» банкінгу в Україні, підкреслюють важливість інтеграції екологічних стандартів у фінансову діяльність та необхідність вдосконалення нормативно-правової бази.

Огляд публікацій Міжнародної фінансової корпорації (IFC) підтверджує, що залучення банків до фінансування сталого розвитку вимагає як розробки спеціалізованих фінансових продуктів, так і підвищення обізнаності банківських працівників у сфері сталого фінансування.

Разом з тим у ряді публікацій відмічається, що серед бар'єрів розвитку еко-кредитування є відсутність чітких методик оцінки екологічних ризиків та недостатність інформації про потенційні переваги «зелених» інвестицій для позичальників.

Аналіз наукових джерел підтверджує значний науковий та практичний інтерес до проблематики банківського еко-кредитування. Це визначає потребу в подальших дослідженнях, спрямованих на розробку ефективних моделей інтеграції принципів сталого розвитку в діяльність банківських установ України з врахуванням міжнародного досвіду та національних особливостей.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є дослідження сутності банківського еко-кредитування, визначення його ролі та потенціалу у фінансуванні проєктів сталого розвитку, а також передбачення механізмів екологічного кредитування з врахуванням сучасних викликів щодо екології та економічного зростання.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Еко-кредитування – особлива форма банківського кредитування, що передбачає фінансування проєктів, спрямованих на досягнення позитивного екологічного ефекту. До таких проєктів належать:

- впровадження енергоефективних технологій;
- перехід на відновлювані джерела енергії;
- зменшення шкідливих викидів у навколишнє середовище;
- очищення стічних вод;
- переробка та утилізація відходів.

Еко-кредитування є дієвим інструментом який поєднує фінансову вигоду для банку та позичальника з позитивними зовнішніми ефектами для суспільства.

Еко-кредитування – складова частина сталого фінансування, яке охоплює широкий спектр фінансових практик, спрямованих на підтримку екологічної, соціальної та економічної стійкості.

Стале фінансування (sustainable finance) інтегрує екологічні (E), соціальні (S), та управлінські (G) фактори (так звані ESG-критерії) в процес ухвалення фінансових рішень. Його мета – забезпечити довгостроковий позитивний вплив на суспільство, навколишнє середовище та економіку в цілому. Стале фінансування включає такі інструменти, як:

- зелені облігації (green bonds);
- соціальні інвестиції (social impact investing);
- ESG-фонди;
- еко-кредитування.

Еко-кредитування представляє собою вид кредитування, при якому кошти спрямовуються на екологічно чисті або енергоефективні проєкти:

- теплова модернізація будівель;
- встановлення сонячних панелей;
- перехід на відновлювані джерела енергії;
- купівля електромобілів;
- впровадження чистих технологій на підприємствах.

Таким чином, еко-кредити – один з фінансових інструментів сталого фінансування, зосереджений виключно на екологічній складовій.

Основними джерелами фінансування сталого розвитку є:

- державні ресурси (бюджети країн, державні інвестиції та міжнародна фінансова допомога);
- приватні інвестиції (венчурні фонди, інвестиційні компанії, корпоративні ініціативи);
- міжнародні фінансові інституції (Світовий банк, Міжнародний валютний фонд (МВФ), Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР));
- зелені облігації та соціально відповідальні інвестиції (фінансові інструменти, спрямовані на підтримку екологічних та соціальних проєктів);
- інноваційні фінансові механізми (краудфандинг, благодійні фонди, програми державного приватного партнерства).

У практичній площині банківське еко-кредитування реалізується через наступні форми (табл.1).

Таблиця 1

Основні форми банківського еко-кредитування

Форми еко-кредитування	Їх сутність
Цільові кредити на екологічні проєкти	Банки надають кредити підприємствам для фінансування проєктів, що мають позитивний екологічний ефект, наприклад: - модернізація виробництва з метою зниження викидів; - впровадження енергоефективних технологій; - утилізація та переробка відходів; - проєкти з використання відновлюваних джерел енергії.
Зелені іпотечні кредити	Кредити фізичним особам на придбання або будівництво енергоефективного житла або на модернізацію існуючого житла з метою зниження споживання енергії.
Кредити на електротранспорт та інші «зелені» товари	Наприклад, на придбання електромобілів, сонячних панелей, теплових насосів, систем збору дощової води тощо.
Кредити для малого та середнього бізнесу на впровадження екологічних інновацій	Банки співпрацюють з міжнародними фінансовими організаціями (ЄБРР, Світовий банк), які надають підтримку у вигляді компенсаційної частини або знижених ставок.
Кредити в рамках ESG-стратегій банків	Часто надаються як частина реалізації екологічної компоненти ESG (Environmental, Social, Governance) – наприклад, за зниженими ставками або з преференційними умовами.

Джерело: Узагальнено авторами

Ключовою особливістю таких програм є застосування екологічного скорингу проєктів, наявність нефінансових критеріїв оцінки позичальника та можливість залучення грантів або пільгового рефінансування.

Міжнародна практика еко-кредитування демонструє активне залучення банків в країнах Європейського Союзу, США, Канаді, Японії в рамках реалізації національних і наднаціональних стратегій сталого розвитку.

В США поширеними інструментами екологічних проєктів є «зелені» облігації та державні гарантії для інвестування у відновлювану енергетику. Крім того, банки формують власні портфелі, орієнтовані на екологічні проєкти, з метою зменшення ризиків, пов'язаних зі зміною клімату.

В Німеччині є свої особливості, на основі яких державний банк KfW впроваджує програму «Енергоефективне будівництво», яка передбачає довгострокові кредити за зниженими ставками з частковим покриттям боргових зобов'язань з боку держави.

Програма KfW «Енергоефективне будівництво» (Energieeffizient Bauen) – одна із ключових ініціатив KfW, спрямована на стимулювання будівництва нових житлових та нежитлових об'єктів з високими стандартами енергоефективності (табл. 2).

Таблиця 2.

Основні характеристики програми «Енергоефективне будівництво»	
Характеристики	Умови
Низьковідсоткові кредити	- KfW надає довгострокові кредити для будівництва або купівлі нових будинків, які відповідають стандартам KfW-Effizienzhaus; - відсоткові ставки значно нижчі за ринкові – залежно від енергоефективного класу будівлі (KfW 40 або KfW 55); - термін кредитування – до 30 років, із можливістю відстрочки погашення основної суми на кілька років.
Субсидії/часткове покриття боргових зобов'язань	- в рамках програми передбачається можливість отримання грантів на погашення частини кредиту (Tilgungszuschuss); - за досягнення найвищого стандарту енергоефективності (KfW- Effizienzhaus 40 Plus) держава може покрити до 25% суми кредиту.
Підтримка технічного супроводу	- додаткові кошти можна отримати для фінансування енергетичного аудитора або інженера, який супроводжує будівництво або реконструкцію.
Вимоги до проєктів	- об'єкти мають відповідати встановленим технічним критеріям енергоефективності; - потрібна участь сертифікованого енергоексперта для підтвердження відповідності стандартам.

Джерело: Сформовано авторами на основі [9]

Мета програми – зменшення споживання енергії, зниження викидів CO₂ та підтримка сталого розвитку в будівельному секторі.

В Україні діють аналогічні програми: програма «Енергодім» від Фонду енергоефективності, яку застосовують ОСББ. За цією програмою передбачена компенсація до 70% вартості енергоефективних заходів. Також передбачається енергоаудит, технічний супровід, але відсутнє пільгове кредитування. Кредити надають Ощадбанком і АБ «УКРГАЗБАНК» за підтримки IFSta GIZ.

Вивчення зарубіжного досвіду дає змогу адаптувати в Україні ряд принципів KfW (табл. 3).

Таблиця 3

Можливість адаптації принципів KfW в Україні	
Принципи	Можливість адаптації
Принцип 1: Довгострокове пільгове кредитування	Необхідне створення державного механізму (через спеціальний фонд або банк розвитку), який зможе надати дешеві кредити під держгарантії
Принцип 2: стандарти енергоефективності	Впровадження чітких класифікацій (аналог KfW 40/55) на національному рівні для нового і реконструйованого житла
Принцип 3: Гранти на часткове погашення боргу	Поєднання кредитів із гнучкою системою субсидій на основі досягнутого рівня енергоефективності
Принцип 4: Технічний супровід проєктів	Надання державного або грантового фінансування на оплату послуг сертифікованих енергоаудиторів
Принцип 5: Масовість і цифровізація	Створення онлайн-платформи (аналог my KfW), де заявник може подати заявку, отримати підтримку та моніторити стан проєкту

Джерело: Сформовано авторами на основі [10]

Процес фінансування сталого розвитку викликає низку проблем:

- нестачу фінансових ресурсів, особливо в країнах, що розвиваються;
- підвищені ризики для інвесторів, зумовлені значними початковими витратами та тривалим періодом окупності проєктів;
- відсутність уніфікованих стандартів, а саме нестача узгоджених міжнародних критеріїв для оцінювання сталих інвестицій;
- обмежена участь приватного сектора, що зумовлює потребу у створенні ефективних стимулів для залучення бізнесу до екологічно та соціально відповідального інвестування.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Екологічне кредитування в банківському секторі важлива складова системи функціонування сталого розвитку. Воно сприяє інтеграції економічних цілей з екологічною відповідальністю, забезпечуючи довгострокові вигоди для суспільства, бізнесу та держави. В умовах

формування в Україні «зеленої» економіки розвиток еко-кредитування потребує комплексного підходу, що передбачає скоординовану взаємодію державних інституцій, банківських установ, міжнародної спільноти та інститутів громадянського суспільства.

Для активізації банківського еко-кредитування в Україні доцільно:

- гармонізувати національне законодавство з нормативно-правовими актами Європейського Союзу у сфері «зеленого» фінансування;
- запровадити державні механізми стимулювання, зокрема інструменти зниження відсоткових ставок, податкові пільги та надання державних гарантій;
- розширити співпрацю з міжнародними фінансовими організаціями з метою залучення додаткових ресурсів та експертизи;
- інтегрувати ESG-критерії (екологічні, соціальні та управлінські чинники) в процеси прийняття кредитних рішень;
- створити відкриту національну базу даних екологічних проєктів для забезпечення прозорості оцінки пов'язаних ризиків та потенційного впливу на сталий розвиток.

В умовах сьогодення України ефективний розвиток еко-кредитування вимагає формування регуляторної бази, активізації попиту, а також підвищення рівня обізнаності населення та бізнесу про переваги сталого фінансування. В довгостроковій перспективі це сприятиме екологічно відповідальному та конкурентоспроможному економічному розвитку. Розвиток ефективних фінансових механізмів сприятиме збереженню ресурсів та покращенню якості життя майбутніх поколінь.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Міністерство екології та природних ресурсів України. Національна стратегія сталого розвитку України до 2030 року. 2021. URL: <https://menr.gov.ua/content/nacionalna-strategiya-stalogo-rozvitku-ukraini-do2030-roku.html>
2. Національний банк України. Звіт про впровадження зелених облігацій. 2022. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123453
3. Європейський банк реконструкції та розвитку (ЄБРР). Розвиток зеленого банкінгу в країнах Східної Європи. 2020. URL: <https://ebrd.com/green-banking-eastern-europe>
4. Програма ЄБРР IQ energy. URL: <https://www.iqenergy.org.ua>
5. Житар М. О. Стійке фінансування і зелений банкінг в Україні. *Економіка та суспільство*. Випуск 62, 2024. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-66>
6. Житар М. О., Зелінська В. С. Необанкінг: Зарубіжний досвід та українська перспектива. *Збірник наукових праць Університету ДФС України*. 2019. No 2. С. 81–95
7. Іваненко, О. М. Стійке фінансування в Україні: аналіз сучасного стану та перспективи розвитку. *Економіка і держава*. 2021. No 8. С. 45–50.
8. Марченко Т. В. Впровадження ESG-критеріїв у банківській системі України. *Банківська справа*. 2022. No 3. С. 21–28.
9. Програма KfW «Енергоефективне будівництво» URL: <https://chatgpt.com/c/67f04115-1ce8-8003-86c9-3c1f17849763>
10. KfW Development Bank. Energy Efficiency Programmes. URL: <https://www.kfw.de>

REFERENCES:

1. Ministerstvo ekolohiyi ta pryrodnykh resursiv Ukrainy. Natsional'na stratehiya staloho rozvytku Ukrainy do 2030 roku. (2021) [Ministry of Ecology and Natural Resources of Ukraine. National strategy of sustainable development of Ukraine until 2030]. Available at: <https://menr.gov.ua/content/nacionalna-strategiya-stalogo-rozvitku-ukraini-do-2030-roku.html>
2. atsonal'nyy bank Ukrainy. (2022) Zvit pro vprovadzhennya zelenykh oblihaty [National Bank of Ukraine. Report on the implementation of green bonds.]. Available at: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=123456
3. Yevropeys'ky bank rekonstruktsiyi ta rozvytku (YEBRR). (2020) Rozvytok zelenoho bankinhu v krayinakh Skhidnoyi Yevropy [European Bank for Reconstruction and Development (EBRD). Development of green banking in the countries of Eastern Europe]. Available at: <https://ebrd.com/green-banking-eastern-europe>
4. Programa EBRR IQ energy. URL: <https://www.iqenergy.org.ua>
5. Zhytar M. (2024) Stiyuke finansuvannya i zelenii banking v Ukrainy [Sustainable financing and green banking in Ukraine] *Ekonomika ta suspilstvo*. V.62, 2024 DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-62-66>
6. Zhytar M. O. Zelinska V.S. (2019) Neobankinh: Zarubizhnyy dosvid ta ukrayinska perspektyva [Neobank - ing: Foreign experience and Ukrainian perspective]. *Zbirnyk naukovykh prats Universytetu DFS Ukrainy* – Collection of scientific works of the University of the Federal State of Ukraine no. 2, pp . 81–95.
7. Ivanenko, O. M. (2021) Stiyke finansuvannya v Ukraini: analiz suchasnoho stanu ta perspektyvy rozvytku [Sustainable financing in Ukraine: analysis of the current state and prospects for development]. *Ekonomika i derzhava* – Economy and the state , no. 8, pp. 45–50.

-
8. Marchenko, T. V. (2022) Vprovadzhennya ESG-kryteriyiv u bankivs'kiy systemi Ukrayiny [Implementation of ESG criteria in the banking system of Ukraine]. Bankivs'ka sprava – Banking , no. 3, pp. 21–28.
 9. Programa KfW «Energetichne budivniztvo» <https://chatgpt.com/c/67f04115-1ce8-8003-86c9-3c1f17849763>
 10. KfW Development Bank. Energy Efficiency Programmes. URL: <https://www.kfw.de>

BANKING ECO-CREDIT AS AN INSTRUMENT FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT FINANCING

BATAZHOK Svitlana¹, AVRAMCHUK Lidiya²

¹ Bila Tserkva National Agrarian University

² National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

The article explores the essence of bank eco-lending as one of the key instruments for financing sustainable development amid global environmental transformation. It examines the main forms and mechanisms of eco-lending implementation, outlines international experience and Ukrainian practices of its deployment. The article identifies barriers to the development of eco-lending in Ukraine and outlines prospects for its activation in the transition to a "green" economy. Eco-lending is considered a form of targeted financing aimed at supporting projects that reduce negative environmental impacts, enhance energy efficiency, promote the use of renewable energy sources, and implement environmentally safe technologies. The mechanisms of eco-lending implementation in the banking sector are revealed, including the specifics of environmental risk assessment, provision of preferential lending conditions, and interaction between banks, government agencies, and international financial institutions. The article analyzes the international experience of green financing, particularly the practices of the EU, USA, and China, which could be adapted to Ukrainian realities. Key barriers to the development of eco-lending in Ukraine are identified: insufficient regulatory framework, limited financial resources of banks, low awareness among borrowers, and the lack of a comprehensive state strategy. The article outlines prospects for activating green lending through the introduction of incentive mechanisms, including tax benefits, loan guarantees, and subsidies. It emphasizes the importance of consolidated actions by the banking sector, the state, and international partners to form an effective and sustainable green financing system. A comprehensive approach to creating an effective green financing system involving banks, the state, and international partners is substantiated.

Keywords: sustainable development, eco-lending, green business, ESG finance, banking system, energy efficiency, environmental transformation.